

El vítol a «Sent Jordi»

Vicent
Berenguer Micó

El parlar de Banyeres de Mariola té unes característiques que li donen una clara singularitat quan el comparem amb els pobles veïns —el lèxic, l'entonació, l'obertura de les vocals obertes, la distinció de les eses sonora i sorda (cosa, brossa, casa, caça), la claredat de les elles (badallar, allisar, lluir), etc.—, ja que té molts aspectes compartits amb alguns (Bocairent, Onil) i algunes diferències amb altres (Biar i Beneixama, Ibi, Alcoi, Cocentaina, etc.), resultat de l'origen històric de cada poble.

Com sol passar en tantes celebracions, les festes de Sant Jordi són un motiu perquè s'activen certes paraules i determinats noms, així el nom de Jordi potser és dels més pronunciats i, des de fa anys també el trobem escrit, feliçment, en moltes ocasions. És sobre el fet de l'escriptura que vull referir-me ara. En la nostra època, per efecte de l'ensenyament de la llengua s'han modificat algunes pronúncies tradicionals i els parlants n'han adoptat de noves que corresponen literalment a la llengua escrita. La llengua oral no és el mateix, i ara el valencià de Banyeres, com el d'altres pobles, en aquest aspecte es troba en desavantatge, perquè en alguns casos es produeix un conegut efecte d'ultracorrecció, una pronúncia viciada que també s'ha adoptat en els mitjans de comunicació i que la gent la imita en prendre-la com un model que suposa de més correcció o més prestigi. Potser, amb el temps, el fenomen s'anivella, encara no s'ha arrasat tot i en algunes persones d'edat, immunes a l'efecte, es pot sentir ben bé com diuen «Sen» Jordi (sense la a i sense te) i no Sant Jordi, com també diuen «Sen» Vicent, «Sent Antoni» (pronunciant «sentantoni», amb la te clarament, i no «sanantoni»), per al sant i per a l'ermita. Igualment es pronuncien els carrers dedicats a sants (no exactament com s'escriuen), a Banyeres de Mariola tenim els carrers de «Sen» Jordi, «Sen» Antoni, «Sen» Francesc, «Sen» Jaume, «Sen» Vicent, «Sen» Miquel, «Sen» Josep, «Sen» Lluís, i el cognom Santonja que diem «Sentonja». Em permet posar ara entre cometes el «Sen» per cridar l'atenció sobre la pronúncia històrica, com així constata la documentació històrica, on l'escriptura tantes vegades reflecteix la pronúncia. En el cas dels sants ha anat així, a la fi l'escriptura s'ha adoptat de la forma que prové del seu origen llatí («sanctus»), en francès també ha donat «saint», que aproximadament es pronuncia «sen». Per això, quan es victoreja el patró de Banyeres deuriem seguir pronunciant com abans: vítol al patró «Sen Jordi».

En l'evolució de les llengües, els parlants són els principals actors però també han contribuït de manera important les classes dirigents, l'Administració pública, és a dir, el Govern de l'Estat, i l'escola, però això fins fa ben poc no ha passat en el cas del

valencià. Ací, les varietats dialectals estaven considerades un desprestigi per a la llengua, però les parles de cada poble són una riquesa de la qual es formarà el model de llengua estàndard, com en qualsevol llengua. En el present, la situació és de franca inferioritat no solament per la influència del castellà sinó també de l'anglès, pel gran poder real i simbòlic que exerceix (també en el castellà) en l'economia, la tecnologia i la cultura de masses (la música, el cine i el cosmopolitisme esnob). Un fet que té el doble de pes en el valencià, i per descomptat en el català en general. Per això cal ser conscients de la vitalitat i dignitat que tenen les parles locals, ja que han recuperat molta autoestima des de fa trenta anys, tan en els adults com en els joves i en qualsevol persona inquieta sobre l'estat de la societat on viu.

D'altra banda, en l'actitud d'alguns parlants s'observa que, per ignorància o mala fe, s'esforcen a mantenir en la seua parla tots els defectes i els barbarismes acumulats per segles de castellanització, i per descomptat que estan en el seu dret personal, però això civicament és un absurd ben poc exemplar perquè, en qualsevol població, les persones per mínim trellat que tinguen sempre busquen la millor expressió en les llengües en què parlen, i no diguem de la materna, la dels seus pares, amb la qual s'integren en la família, en l'àmbit local i en el món global. Per això, no deixa de sorprendre sentir cada dia parlants que fan servir tants barbarismes, tantes paraules en formes castellanitzades quan no en castellà —la jota a la castellana, els mesos de l'any, entre tants exemples—, fins al punt d'arribar a parlar una varietat de castellà llegit en valencià —«bueno, pues entonces hasta luego»—, no és difícil sentir coses així de penoses. D'altra, la parla de Banyeres conté expressions exòtiques o misterioses, algunes no es trobaran potser en cap altre poble, i d'altres només seran conegudes per una família —salefar, macam, xàmbit, mussiego, màixquera, selicrossi, paelló, escombra, caixcar...—, d'això no ha d'amagar-se ningú, no tenen res a veure amb els barbarismes voluntaris i injustificables que hem citat. Feliçment, la consciència idiomàtica ha augmentat i, malgrat les dificultats, es manifesta en més àmbits de la vida social.

En les Festes de Sant Jordi, per la seua vinculació amb la cultura autòctona i tradicional, el valencià ha recuperat presència en l'àmbit escrit _que és un valor simbòlic que estava exclusivament ocupat pel castellà_ almenys a mesura en què es produeixen documents: actes de les filaes, himnes, programes d'actes, ambaixades humorístiques, etc. És significatiu que estiguen en castellà els himnes de les filaes més recents, en època franquista. És probable que en l'àmbit de la festa sorgiran